

Jacht op Kolganzen met halsringen

Henk van der Kooij

Een mens kan zichzelf af en toe verbazen. Heeft u weleens last gehad van de TTT-tik? Er zijn enkele broedseizoenen geweest – ik woonde toen zo’n 14 km van mijn werk en ging dagelijks met de fiets heen en weer – dat ik onderweg de plekken noteerde waar ik een Tjiftjaf hoorde zingen. Hoewel het autoverkeer deze ‘Tjif-tjaf-tel-tik’ bemoeilijkte, beleefde ik er het nodige vogelplezier aan. In 2017 raakte mij een nieuwe vogeltik. Op 16 februari 2017 zag ik vanaf de Marsdijk bij Lienden (Betuwe) een groepje Kolganzen. Daartussen zat er één met met een grote kunststof halsring die zwart gekleurd was. De letters waren uitstekend te lezen: FGL. De volgende dag was ik op vrijwel dezelfde plek en zag toen vooraan in een groep van ongeveer vierhonderd Kolganzen weer een exemplaar met een halsring (ook wel nekring genoemd, red.). Deze vogel was goed te fotograferen. Thuis op de computer bleek de code 2Z5 te zijn. U begrijpt dat allerlei vragen begonnen op te borrelen. Wanneer geringd? Waar? Wat te doen met de waarnemingen? Dus nam ik contact op met Sovon, met als resultaat dat ik me aanmeldde bij de website Geese.org van de Goose Specialist Group, een werkgroep van de IUCN-organisatie Wetlands International (<http://www.geese.org/Ganzen/index.jsp>). Hoewel dit onderzoek bescheiden van opzet is, leek het mij zinvol om deze door mij als eenling verzamelde gegevens te presenteren. Hopelijk stimuleert dit anderen ook op pad te gaan en bij te gaan dragen aan het onderzoek.

In dit artikel zijn alleen de herkomstgebieden vermeld van in het buitenland geringde Kolganzen waarvan door mij de code is vastgesteld. Van Kolganzen die in Nederland van een ring voorzien zijn worden geen details vermeld.

Telmethode

Vanaf half februari ben ik veelal twee keer per week vanaf de fietspont bij Rhenen over de rivierdijk naar het westen gereden. Meestal tot de kruising Marsdijk-Rijndijk vlak bij de molen De Mars bij Lienden (een afstand van 2,9 km). Op dit vaste traject noteerde ik alle soorten ganzen plus aantallen en ik probeer-

de van alle ganzen de halzen te bekijken. Vaak was het raak. De enkele keren dat ik geen ‘halsringkolganzen’ met mijn camera ‘schoot’, reed ik nog een stukje westelijker over de rivierdijk. Tot de uiterwaarden bij Eck en Wiel. Vanaf de kruising Marsdijk-Rijndijk tot de pont bij Amerongen is dat een afstand van 5,2 km. Op 24 februari reed ik vanaf de pont bij Amerongen nog zo’n acht kilometer verder naar het westen tot bij Rijswijk. Ik wilde scoren! Die dag had ik inmiddels al meer dan duizend Kolganzen bekeken, maar geen halsring. Teleurgesteld wilde ik vlak voor Rijswijk keren toen ik ineens SD1 in het vizier kreeg! Ach, wat is een mens met een

Deze vogel was de eerste Kolgans (FGL) met een halsring die ik zag. Die waarneming deed mijn jachtinstinct ontwaken.
Foto: H. van der Kooij.

Jacht op Kolganzen met halsringen

teltik: een jager gelijk. Deze waarneming was dus feitelijk buiten het reguliere traject. De auto bleek een goed vervoermiddel op de dijk omdat je in de auto blijvend dicht bij ganzen kunt komen en ze dus beter kunt fotograferen. Een mens moet roeien met de vogelriemen die hij heeft. Ik heb geen telescoop. Met de verrekijker bekeek ik eerst vanaf de dijk alle (Kol)ganzen. Ik deed dit 's middags om de zon in de rug te hebben bij het overzien van de uiterwaarden. Na een treffen werd geprobeerd de geringde Kolgans digitaal vast te leggen. Met mijn camera plus 400 mm lens kan ik in de praktijk tot ruim 200 m vanaf de dijk de codes van halsringen fotograferen. Ik maakte tientallen foto's van geringde Kolganzen, die in het algemeen bezig waren met grazen. Thuis was het dan een sport om op de computer de codes vast te stellen door de foto's zoveel mogelijk uit te vergroten. Door foto's te vergelijken kreeg ik vaak de mogelijkheid de hals van de geringde gans van verschillende kanten te zien, wat belangrijk is voor het bepalen van de hele code.

Resultaten

In dit artikel worden de waarnemingen van de Kolganzen met halsring besproken die zijn

aangetroffen van half februari tot en met begin maart 2017. Tabel 1 geeft een overzicht van de totale omvang van de groepen Kolganzen per telling. Zie Tabel 2 en Tabel 3 voor meer details.

Halsringgegevens

Via de website Geese.org is veel boeiende informatie te vinden over de individuele geringde kolganzen. Dit artikel is bedoeld om meer vogelaars te stimuleren ook aan dit onderzoek mee te doen. Daarom geven Tabel 4 en Tabel 5 bijzonderheden.

Discussie

Op het vaste traject werden tijdens mijn

Datum	16-02	17-02	24-02	25-02	28-02	02-03	03-03	07-03	10-03	14-03	17-03	21-03	24-03	28-03	30-03
Week	7	7	8	8	9	9	9	10	10	11	11	12	12	13	13
Totaal		>500	700			>300	864	1000	661	504	493	878	727	5	0

Tabel 1 - Omvang van de waargenomen groepen Kolganzen op het onderzochte traject per telling in de periode van 16 februari tot en met 30 maart 2017.

Datum	16-02	17-02	24-02	25-02	28-02	02-03	03-03	07-03	10-03	14-03	17-03	21-03	24-03	28-03	30-03
Week	7	7	8	8	9	9	9	10	10	11	11	12	12	13	13
FGL	√			√								√			
2Z5		√													
U41				√	√										
T24					√	√		√		√					
PJJ											√				
408											√	√			
SHU														√	
57														√	

Tabel 2 – Waargenomen halsringen op het vaste traject langs rivierdijk van de fietspont bij Rhenen tot aan de kruising Marsdijk-Rijndijk (2,9 km), vanaf 16 februari 2017 tot en met 30 maart 2017.

Datum	24-02	10-03	Bijzonderheden
Week	8	10	
SD1	✓		Vanaf Rijndijk bij Rijswijk in een groep van 70 Kolganzen
REP		✓	In een groep van 300 Kolganzen bij Eck en Wiel
3H1		✓	Idem
3H2		✓	Idem
3H3		✓	Idem
3H4		✓	Idem
3H5		✓	Idem

Tabel 3 – Waargenomen halsringen buiten het vaste traject tijdens de tellingen op 24 februari en op 10 maart 2017.

Code	Kleur	Ringdatum	Land	Geboorte- jaar	Bijzonderheden
FGL	zwart	12-12-2007	NL		06-04-2009, Litouwen.
ZZ5	zwart	24-12-2016	NL		05-03-17, Nedersaksen bij de Elbe.
SD1	zwart	11-08-2016	RUS	2016	Geringd te Kolguev, Rus. 69.15.25 NB, 48.40.48 OL.
U41	lichtgroen	11-08-2016	RUS		Geringd te Kolguev, Rus. 69.15.25 NB, 48.40.48 OL.
T24	lichtgroen	12-11-2015	NL		Alleen Nederlandse waarnemingen.
REP	zwart	25-11-2015	NL		26-04-17, Letland.
PJJ	zwart	21-12-2003	NL	2003	Laatste waarneming 17-03-17, De Mars.
408	wit	26-12-2016	D		03-05-2017, Estland.
SHU	zwart	08-12-2004	NL		27-04-2008 Kologriv, Rus. 58.49.10 NB, 44.18.03 OL.
57	wit	19-11-2016	NL		Alleen Nederlandse waarnemingen.
3H1-3H5	zwart	21-12-2016	NL		Alleen Nederlandse waarnemingen.

Tabel 4 - Ringdatum, land van herkomst van de ring, geboortedatum voor zover bekend en boeiende bijzonderheden van de vijftien door mij waargenomen halsringkolganzen in de periode 16 februari tot eind maart 2017.

Land	Jan.	Feb.	Maa.	Apr.	Mei	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
B	20	3	4				3	3	4
NL	16	41	31				6	20	20
D	7	19	7	1		1	9	8	11
DK	2								
PL			1					1	
S							1		
LT			8	7					
LV				1					
EST					5				
RUS				1					
Totaal	45	63	51	10	5	1	19	32	35

Tabel 5 - Alle internetwaarnemingen (<http://www.geese.org>) van de tien in Tabel 4 genummerde vogels geordend naar de maanden en landen waarin de codes afgelezen zijn. De codes 3H1 tot en met 3H5 (alle vijf in 2017 twee keer gezien in januari, één keer in februari en drie keer in maart in Nederland) zijn niet in deze tabel verwerkt. B = België, NL = Nederland, D = Duitsland, DK = Denemarken, PL = Polen, S = Zweden, LT = Litouwen, LV = Letland, EST = Estland, RUS = Rusland.

De grazende U41 gezien vanaf de Marsdijk op bijna 200 m afstand in De Mars bij Lienden.
Foto: H. van der Kooij.

bezoeken in de periode 16 februari tot en met 24 maart minimaal driehonderd en bijna altijd meer dan vijfhonderd Kolganzen waargenomen. De meeste individuen kwamen voor in de graslanden van het uiterwaardgebied De Tollewaard of binnendijks in de graslanden van Polder De Mars bij molen De Mars. Het was verrassend hoe veel verschillende geringde Kolganzen ik te zien kreeg. Op het vaste traject in anderhalve maand acht en tot en met Rijswijk zelfs vijftien geringde exemplaren! Bijna elke excursie was het raak. Des te opvallender waren de data 24 februari, 3 maart en 10 maart. Op het vaste traject nam ik toen geen enkele halsring waar, waarbij ik me goed realiseer dat je van een groep grazende Kolganzen niet alle halzen goed kunt zien. Je ziet ze dan werkelijk 'over de hals'. Toch werden ganzen als FGL en T24 best regelmatig gezien maar nogmaals niet op alle data.

Het verschil in aantal geringde Kolganzen was opvallend. In de weken 7 en 8: drie verschillende halsringen, in de weken 9 en 10: twee, in de weken 11 en 12: zes en in week 13: nul. Blijkbaar trokken er in de weken 11 en 12 veel groepen Kolganzen door. Van de acht van halsringen voorziene Kolganzen op het vaste traject werden alleen FGL en T24 op uiteenlopende data gezien. Deze ganzen verbleven dus een behoorlijk lange tijd in dezelfde omgeving. Veel ganzen foerageren niet dagenlang in dezelfde polder anders zouden diverse gecodeerde vogels wel vaker bij Lienden zijn waargenomen. Zo zijn de ganzen 2Z5 en U41 (en SD1) alleen in februari door mij waargenomen en de vogels PJJ, 408, SHU en 57 alleen in de periode 17 tot en met 24 maart. De relatief vele nieuwe halsringen in maart maken waarschijnlijk dat, hoewel er toen vrijwel dagelijks vele honderden Kolganzen

Eensgezinde oplettendheid van 3 H1 tot en met 3 H5 in de uiterwaard bij Eck en Wiel op 10 maart 2017! Wat is dat voor een rare vogel? Zoveel aandacht heeft die Blaauwe Reiger nog nooit gehad.
Foto: H. van der Kooij.

Kolgan 408 wit werd op 21 maart 2017 voor het laatst door mij gezien in Polder De Mars bij Lienden. Op 25 maart 2017 werd deze gans al waargenomen in Litouwen. De foto werd genomen op 17 maart 2017. Foto: H. van der Kooij.

Kolganzen, waaronder PJJ, ogen nieuwsgierig naar een haas in de lente op het hazenpad. Foto: H. van der Kooij.

in de Tollewaard en De Marspolder aanwezig waren, het veelal niet om dezelfde groepen ganzen ging. Het verschijnen en weer verdwijnen van de ganzen PJJ, 408, SHU en 57 wijzen op een komen en gaan van groepen ganzen, op een forse doortrek. Eind maart waren alle Kolganzen abrupt vertrokken.

Gansgebonden bijzonderheden

2Z5 zwart. Dat vogel 2Z5 alleen in februari en niet meer in maart door mij op het vaste traject werd gezien is begrijpelijk omdat deze Kolgans op 5 maart, zo'n 440 km oostelijker, langs de Elbe in Nedersaksen werd waargenomen.

SD1 zwart en U41 lichtgroen. Allebei op dezelfde dag geringd, op 11 augustus 2016, en ook nog eens heel ver weg. Op zo'n drieduizend kilometer noordoostelijker in Kolguev in Rusland, niet ver van het ons welbekende Nova Zembla! Deze vogels zijn waarschijnlijk met dezelfde groep Kolganzen vertrokken naar de Lage Landen aan de zee. Ze zijn

allebei alleen enkele keren in Nederland waargenomen: U41 werd voor het eerst al in oktober 2016 in Nederland gezien, daarna drie keer in februari 2017. SD1 werd alleen drie keer waargenomen in februari 2017. SD1 zag ik op 24 februari bij Rijswijk, U41 op 25 februari bij Lienden, zo'n 13 km oostelijker. De vogeltrek is en blijft een wonder.

PJJ zwart. De oudste vogel, voor zover bekend, onder de van code voorziene Kolganzen was PJJ. Hij is geringd in 2003 en was bij het waarnemen in maart 2017 dus ruim veertien jaar. In al die jaren is PJJ 77 keer waargenomen en behalve in Nederland ook gezien in Duitsland, Polen en Litouwen.

408 wit. In 2017 nam ik deze Kolgans waar op mijn vaste traject bij Lienden en wel op 17 en 21 maart (Tabel 2). Op 25 maart was deze gans al in Litouwen. Daarna werd de vogel hier nog twee keer gezien en wel op 27 maart en op 20 april. In mei – Kolgans 408 wit is de enige vogel onder mijn vijftien gecodeerde Kolganzen die in deze maand is

De Kolganzen die in Nederland overwinteren zijn voor het overgrote deel uit Noordwest-Rusland en Siberië afkomstig. Foto: Ronald Huijsen.

gezien – werd de vogel vijf keer waargenomen in Estland en wel in de eerste helft van mei. SHU zwart. De enige Kolganzen die is terug gemeld uit Rusland: op 27 april 2008 waargenomen bij Kologriv in de regio Kostromona, ten noordoosten van Moskou.

Trek en broedseizoen

De Kolganzen die in Nederland overwinteren zijn voor het overgrote deel uit Noordwest-Rusland en Siberië afkomstig (<http://www.vogelbescherming.nl>). Tabel 5 laat duidelijk zien dat geringe Kolganzen in Nederland tot op heden alleen in de maanden september tot en met maart zijn waargenomen. Pieken geven de maanden februari en maart te zien. Dan is er een sterke door- en wegtrek. Litouwen geeft pieken te zien in de maanden maart en april. Waarschijnlijk trekken dan daar veel Kolganzen door. Waarnemingen uit mei zijn zeer schaars. Het getal bij Estland in Tabel 5 betreft steeds hetzelfde exemplaar. Kolganzen broeden vanaf begin juni, als de arctische lente begint. Uit de maanden juni, juli en augustus zijn geen waarnemingen bekend. Kolganzen spotten in de Russische toendra is zoeken naar een halsring in een mega-hooiberg. Onbegonnen werk dus.

■ Ir. H. van der Kooij, Groenendaal 8, 4041 XX Kesteren, e-mail: h.vdkooij@hetnet.nl.

Brent Goose GPGC (left green P, right yellow C) at Ile d'Oléron, France, January 2015 (Photo: Stéphanie Darbade)

Welcome to www.geese.org – the online International portal to submit your records of marked geese and swans with information about the birds they observed. After registering as a user, you can report the birds you have seen – marked with either colour-rings or neckbands – and view the complete life histories of these birds. Please check the species page under how to report to see which projects participate in geese.org, what kind of leg-rings or neckbands have been used, and how sightings should be entered.

Observer login
New users register here.
After registration and confirmation of your password you can start entering observations

www.geese.org is an initiative of Alterra Wageningen University and Research Centre, Dutch Centre for Avian Migration & Demography and Sovon Dutch Centre for Field Ornithology, in close collaboration with the Geese Specialist Group.

Observations of Brent Goose GPGC

Legend: France, Germany, Poland, Netherlands

De website Geese.org is het invoersysteem voor het melden van kleurringen aan ganzen en zwanen. Ook is er veel nieuws deze trekkende vogels te lezen.

Slotwoord

Als reigerliefhebber keek ik tot voor kort in de Betuwe eigenlijk nauwelijks naar die grote groepen ganzen in de uiterwaarden. Tot ik op 16 februari 2017 Kolgans FGL ontdekte. Mijn belangstelling werd gewekt. Hopelijk die van u of jou ook door het lezen van dit artikelteje. Zie ze vliegen die Kolganzen! Zie ze grazen die vogels met halsringen! Doe mee en geniet van de wonderlijke schepping!